

ISSN 0134–6393 (Print)

ISSN 2415–8240 (Online)

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

Частина 2
Економічні науки

**ВИПУСК
97**

Умань – 2020

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 1301 від 15 жовтня 2019 р. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва включено до категорії Б Переліку наукових фахових видань України з економічних (051, 072, 073, 075, 076, 241, 281) та сільськогосподарських і технічних (101, 181, 201, 202, 203, 206) спеціальностей.

Збірник наукових праць Уманського НУС індексується: Index Copernicus, Google scholar, ulrichweb.serialssolutions, crossref.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – **Непочатенко Олена Олександрівна**, доктор економічних наук, професор, ректор Уманського національного університету садівництва, Україна

Заступник головного редактора – **Мальований Михайло Іванович**, доктор економ.наук, професор, кафедри фінансів, банківської справи і страхування Уманського національного університету садівництва, Україна

Члени редколегії:

Джелонек Дорота – доктор філософії, доцент кафедри менеджменту Ченстоховського політехнічного університету, Польща

Котулік Ростислав – доктор філософії, професор кафедри економіки Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Мудрак Руслан Петрович – доктор економічних наук, професор, кафедри економіки Уманського національного університету садівництва, Україна

Матусікова Даніела – доцент кафедри туризму і готельного управління Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Штефко Роберт – доктор філософії, професор кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі управління Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Нестречук Юлія Олександрівна – доктор економічних наук, професор, кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Уманського національного університету садівництва, Україна

Новак Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, кафедри менеджменту Уманського національного університету садівництва, Україна

Прокопчук Олена Тодорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування Уманського національного університету садівництва, Україна

Транченко Людмила Володимирівна – доктор економічних наук, професор, кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва, Україна

Харенко Андрій Олександрович – кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу Уманського національного університету садівництва, Україна

Костецька Катерина Василівна – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри технології зберігання і переробки зерна Уманського національного університету садівництва, Україна (**відповідальний секретар**)

Діордієва Ірина Павлівна – кандидат с.-г. наук, ст. викладач кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології Уманського національного університету садівництва, Україна (**технічний секретар**)

Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2020. Вип. 97. Ч. 2 : Економічні науки. 307 с.

Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва висвітлює результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства освіти і науки України і науково-дослідних установ НААН України.

Рекомендовано до друку Вченою радою Уманського НУС,
протокол протокол № 4 від 28 грудня 2020 р.

Відповідальність за достовірність цифрового матеріалу, фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

<i>О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, С. А. Пташник, Ю. І. Нагорна</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ.....	7
<i>О. Т. Прокопчук</i>	СТРАХОВІ ПРИНЦИПИ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ФОРМУВАННЯ СТРАХОВИХ ВІДНОСИН В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	22
<i>В. С. Уланчук, О. В. Жарун, С. Ю. Соколюк, О. С. Тупчий</i>	ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ПЛАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ЧЕРКАЩИНІ.....	35
<i>О. М. Чумаченко, Є. В. Кривов'яз</i>	ВПЛИВ ДЕГРАДАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ГРОШОВУ ОЦІНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	45
<i>С. М. Колотуха, К. М. Мельник, Б. С. Гузар,</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЗЕМЕЛЬНО-ПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	53
<i>О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, С. А. Пташник, Н. В. Бутко</i>	КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ- СТРАХУВАННЯ.....	64
<i>В. С. Костюк</i>	ПРОБЛЕМА НЕРІВНОСТІ В ДОСТУПІ ДО ЯКІСНОГО МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ.....	75
<i>Н. О. Петренко, М. О. Гоменюк, Ю. П. Мазур</i>	УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	88
<i>Л. В. Барабаш</i>	ДЕВІАНТНІ ДІЇ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ.....	98

<i>О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, С. А. Пташник</i>	ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У МЕЖАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	108
<i>С. В. Тимчук, Л. М. Нецадим</i>	МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	116
<i>З. П. Білошкурська О. А. Поліщук</i>	ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ЧИ НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	126
<i>А. А. Осіпова</i>	МОДЕЛІ СИСТЕМНОГО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.....	143
<i>Л. О. Кустріч</i>	УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	157
<i>Ю.О. Нестерчук, Н.О. Бленда</i>	РОЗВИТОК ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ.....	169
<i>С. А. Власюк, О. В. Ролінський, Ю. А. Цимбалюк</i>	ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ.....	178
<i>Р. П. Мудрак</i>	ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ І РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ.....	187
<i>І. І. Смертенюк</i>	ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ.....	199
<i>О.В. Ролінський Ю. В. Улянич С. А. Пташник</i>	СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ.....	208
<i>О. О. Школьний, І. М. Новак</i>	УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЕКСПОРТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	219

<i>П. К. Бечко, О. А. Непочатенко, В. П. Бечко, С. А. Пташник, М. Кобилянський</i>	СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ РЕГУЛЯТОРНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ.....	227
<i>О. М. Світовий, М. І. Дяченко,</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ «ПЛАНУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК УКРАЇНИ.....	234
<i>С. А. Пташник, Ю. В. Улянич, О. В. Ролінський</i>	ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	243
<i>Ю. О. Нестерчук, Р. П. Мудрак, В. П. Бечко, О. А. Непочатенко</i>	ВПЛИВ КООПЕРАЦІЇ НА РОЗВИТОК РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ.....	263
<i>О. S. Tyushkevich</i>	INVESTIGATION THE PROBLEMS OF DEVELOPMENT THE PROTECTION SYSTEM OF INTELLECTUAL PROPERTY AND THEIR INFLUENCE ON INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE	276
<i>П. К. Бечко, В. П. Бечко, Н. В. Лиса, Т. В. Шумило</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	287
<i>М. І. Дяченко, Л. В. Длугоборська</i>	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА.....	298

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

П. К. БЕЧКО, кандидат економічних наук

В. П. БЕЧКО, кандидат економічних наук

Н. В. ЛИСА, кандидат економічних наук

Т. В. ШУМИЛО, аспірант

Уманський національний університет садівництва

Ринкові умови господарювання та поглиблення євроінтеграційних процесів суттєво вплинули на функціонування національної економіки та чинної податкової системи України. Основним джерелом доходів держави є податки, які формують бюджети всіх рівнів. В той же час, проведені багаточисельні реформи податкової системи є малоефективними, внаслідок недосконалості чинного податкового законодавства та неефективних механізмів адміністрування податків і зборів. Ситуація щодо ефективності вітчизняної податкової системи супроводжується загостренням ризиків, зниженням інвестиційної привабливості та посиленням тенденцій до міграції робочої сили, що негативно впливає на результати діяльності суб'єктів господарювання всіх організаційно-правових форм національної економіки.

Ключові слова: податкова система, податкові пільги, податкові надходження, тіньова економіка.

Постановка проблеми. Впродовж останніх десятиліть спостерігається підвищений інтерес науковців щодо вирішення проблем побудови вітчизняної ефективною моделі податкової системи. Перш за все, це зумовлено тим, що розбудова податкової системи забезпечує стратегічну спрямованість розвитку країни, сприяє дієвості інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання національної економіки. Соціально-економічні перетворення, які проводяться за сучасних умов в Україні, визначають необхідність формування ефективною податкової системи як однієї з важливих передумов покращення економічної ситуації в країні, оскільки податки використовуються державою не тільки для здійснення фіскальних цілей, але і слугують основним важелем розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади ефективності податкової системи досліджені в чисельних працях багатьох видатних закордонних учених, таких як: Д. Кейнс, Д. Рікардо, А. Сміт, А. Вагнер, Д. Міль, А. Лаффер. Проблеми ефективною національної податкової політики висвітлювались вітчизняними науковцями, серед яких: В. Андрушко, В. Вишневський, Ю. Іванов, М. Кучеренко, В. Мельник, В. Опарін, В. Федосов. В той же час, проведені дослідження щодо побудови ефективною вітчизняної

податкової системи та регулювання оподаткування є актуальними за сучасних умов, зумовлені динамічними явищами, які відбуваються останнім часом в національній економіці. Країни з розвинутими ринковими відносинами накопичили чисельний досвід щодо побудови ефективної податкової системи. Адаптація іноземного досвіду до вітчизняних реалій сприятиме налагодженню ефективної податкової системи, на умовах поєднання найкращих методів та способів, що застосовуються у податкових системах зарубіжних країн.

Методика досліджень є висвітлення актуальних проблем та напрямів вдосконалення податкової системи України на умовах її ефективності, здатної забезпечити справедливість оподаткування.

Результати дослідження. Аналіз чинної вітчизняної законодавчої бази та світовий досвід і його адаптація у вітчизняні реалії слугують передумовою побудови ефективної вітчизняної податкової системи. Чинна вітчизняна податкова система побудована на загальноприйнятих принципах окремі з яких потребують вдосконалення, спрямованого на забезпечення ефективної податкової системи з дотриманням принципу справедливості в оподаткуванні. Світовий досвід щодо ефективності податкової системи свідчить про наявність в країнах з розвинутими ринковими відносинами індивідуальної структури, яка характеризує фінансовий стан держави з метою задоволення фіскальних потреби держави, враховуючи інтереси платників податків. Важливим механізмом реалізації концепції ефективної податкової системи та справедливості в оподаткуванні є податкові пільги. Їх роль для окремих платників податків полягає в стимулюванні та ефективному їх функціонуванні на умовах розширеного відтворення, здатного забезпечити приріст капіталу і фінансовий результат його діяльності. Існуючий на сучасному етапі розвитку вітчизняної податкової системи порядок запровадження і застосування податкових пільг у вітчизняну податкову систему, має суттєві недоліки внаслідок порушення принципу справедливості оподаткування, що негативно впливає на ефективність податкової системи в цілому. Податкові пільги за сучасних умов надаються без врахування цільової спрямованості, що в свою чергу, не тільки не відповідає справедливому оподаткуванню, але й спотворює саму ідею їх застосування.

Податкові пільги за своєю економічною природою не впливають із сутності податку, як фіскального платежу. Їх збереження доцільне за умов, коли платник податків не спроможний сплатити необхідну суму податку, незважаючи на те, що він користується послугами держави на рівні з іншими. З огляду на це, податкові пільги сприяють скороченню нерівності між платниками податків, і як, наслідок, забезпечують функціонування ефективної та справедливої податкової системи. При цьому податкові пільги не тільки не суперечать справедливості, але їх наявність є однією з основних ознак справедливої і ефективної податкової системи.

Досвід надання податкових пільг корпораціям Німеччини свідчить, що основна мета податкових пільг корпораціям — це виключна спрямованість податкових привілеїв на суспільно-корисні, благодійні чи релігійні цілі

відповідно до Податкового кодексу [1]. В основі вітчизняної податкової системи закладена класична схема оподаткування, яка характерна для країн з розвинутими ринковими відносинами. З проголошенням незалежності України в 1991 р. при побудові вітчизняної податкової системи в основу закладений Закон «Про систему оподаткування» в якому висвітлені принципи побудови і призначення податкової системи, окреслено перелік податків і зборів, перелік платників та об'єкт оподаткування [2].

З набранням чинності Податкового кодексу України з 01.01.2011 р. змінилася філософія оподаткування в цілому. Відповідно до статті 6 п. 6.3 Податкового кодексу України податкова система України є сукупністю загальнодержавних та місцевих податків і зборів, що справляються тільки в порядку, установленому відповідно до цього нормативного документу [3]. У більш широкому розумінні податкова система визначається як регламентована нормами фінансового права, закріпленими в законах та інших нормативно-правових актах з питань оподаткування сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків, і проявляються в конкретних формах оподаткування [4].

Вітчизняна податкова система сформована на наступних принципах (рис. 1).

Принципи побудови податкової системи України:

– загальність оподаткування — кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори, платником яких він є;
– рівність усіх платників перед законом;
– невідворотність від настання визначеної законом відповідальності за порушення податкового законодавства;
– презумпція правомірності — рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контрольних органів, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контрольного органу;
– фіскальна достатність — встановлення податків та зборів, щоб збалансувати витрати бюджету з його надходженнями;
– соціальна справедливість — встановлення таких податків і зборів, щоб платники податків були спроможні їх виплатити;
– економічність оподаткування — встановлення податків і зборів, обсяг надходження від яких був значно вищим за витрати на їхнє адміністрування;
– нейтральність оподаткування — встановлення податків і зборів, які не впливають на конкурентоспроможність платників податків;
– стабільність — податки і збори, їхнє адміністрування не можуть бути зміненими протягом бюджетного р., а зміни не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, у якому діятимуть нові правила та ставки;
– рівномірність та зручність сплати — встановлення таких строків сплати податків і зборів, щоб забезпечувалося своєчасне надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності сплати їх платниками;
– єдиний підхід до встановлення податків та зборів — визначення на законодавчому рівні всіх обов'язкових елементів податку.

Рис. 1 Принципи побудови податкової системи України [5]

Функціонування вітчизняної податкової системи поки щоне повною мірою враховує цілісну концепцію реформування податкового законодавства. З року в рік вносяться фрагментарні, безсистемні зміни та доповнення до Податкового кодексу України, які не дають змогу вирішити всі проблемні питання. З огляду на це, мають місце протиріччя норм Податкового кодексу України [6, 7].

Про недосконалість чинної вітчизняної податкової системи свідчать проведені міжнародні рейтинги DoingBusiness на основі яких дана оцінка проведених реформ щодо щорічного реформування вітчизняної податкової, (табл. 1).

Табл. 1 Реформи податкової системи в Україні, за роками [8].

2011	Полегшено адміністрування податку на додану вартість шляхом запровадження та постійного вдосконалення електронної системи.
2012	Сплата податків є простішою та менш затратною для підприємств внаслідок перегляду та уніфікації податкового законодавства, зниження ставок податку на прибуток підприємств та уніфікації внесків на соціальне страхування.
2013	Спрощена сплата податків, запроваджено подання електронних заявок для середніх та великих підприємств.
2014	Спрощена сплата податків компаніями, шляхом спрощення податкових декларацій та вдосконалення електронної системи подачі заявок.
2015	Спрощена сплата податків компаніями шляхом запровадження електронної системи подання та сплати податків на оплату праці.
2018	Спрощена сплата податків за рахунок зниження ставки єдиного соціального внеску.
2020	Верховною Радою прийнято Закони, якими внесено зміни до податкового законодавства. Основні зміни стосуються, серед іншого, адміністрування податків, імплементації Плану дій BEPS, місцевих податків і зборів, а також ПДФО, податку на прибуток, рентної плати тощо.

З огляду на проведені реформи вітчизняної податкової системи принципу справедливості оподаткування не надана належна увага. Принцип справедливості є характерною особливістю ефективної податкової системи і реалізується через реальне, обґрунтоване оподаткування, відображає демократизм державного ладу, цінності державного устрою з врахуванням того, яка частина доходу платника податків перераховується у вигляді податків, наскільки об'єктивно розподіляються податки серед різних груп і верств суспільства. Обґрунтованість адміністрування податків перебуває на стику індивідуальних, групових, регіональних та державних інтересів. З огляду на це соціальна справедливість податкової системи реалізується при здійсненні суспільної мети за рахунок діяльності відповідних державних інституцій. Суспільна рівність за таких умов реалізується через ефективну дію державних органів щодо реалізації цього принципу дієвості податкової системи, здатної забезпечити бюджети всіх рівнів фінансовими ресурсами, які формують Зведений бюджет України (табл. 2).

Табл. 2. Доходи державного бюджету України за статтями доходів за роками, (млн. грн.) [9, 10]

Показники	2015		2016		2017		2018		2019	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження, всього	409417,5	100,0	503879,4	100,0	627153,7	100,0	753815,6	100,0	799776,0	100,0
Податок на доходи фізичних осіб	45062,0	11,0	114154,6	22,7	75033,4	12,0	91741,8	12,2	109954,0	13,8
Податок на прибуток підприємств	34776,3	8,5	54344,1	10,8	66911,9	10,7	96882,3	12,9	107086,3	13,4
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	39803,8	9,7	44092,2	8,8	48661,1	7,8	45265,7	6,0	46746,9	5,8
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	38783,8	9,5	55116,3	10,9	66303,7	10,6	71143,8	9,4	69897,1	8,7
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	24326,8	5,9	35006,2	6,9	41989,7	6,7	47708,6	6,3	53460,8	6,7
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	39688,0	9,7	54052,7	10,7	63450,4	10,1	79130,9	10,5	88929,8	11,1
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	138764,3	33,9	181453,3	36,0	250530,2	39,9	295377,3	39,2	289760,4	36,2
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	40300,8	9,8	20371,0	4,0	24541,8	3,9	27076,6	3,6	30086,0	3,8
Інші податки та збори	666,2	2,0	-645,8	-0,1	-10951,6	-1,7	-505,1	-0,1	3855,0	0,5

Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2>

Проведені дослідження свідчать, що за досліджуваний період суттєво зросли податкові надходження до Зведеного державного бюджету України. Якщо загальна сума податкових платежів, що надійшли до Зведеного бюджету в 2015 р. склали 409417,5 млн грн, то в 2019 р. — 799776,0 млн грн або зросли в 1,95 рази. В структурі податкових надходжень спостерігається зростання в 2019 р. порівняно з 2015 р. податку на доходи фізичних осіб на 2,8 відсоткових пункти, податку на прибуток — 4,9. Найбільшими темпами за досліджуваний період спостерігається зростання непрямих податків, що включаються в ціну товарів, зокрема податок на додану вартість та акцизний податок. Якщо їх частка в 2015 р. склала 59,0 % до всіх податкових надходжень, то в 2019 р.

65,4 % або на 6,4 відсоткових пункти більше. Що свідчить про те, що принцип справедливості при адмініструванні цих податків не дотримуються. Весь тягар від сплати цих податків лягає на кінцеві споживачі, що суттєво впливає на їх доходи. В той же час, за досліджуваний період суттєво скоротилися податкові надходження від рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів. Якщо частка цих податків в загальній структурі податкових надходжень в 2015 р. склала 9,7 %, то в 2019 р — 5,8 %, або на 3,9 відсоткових пункти менше. Це дає підстави пропонувати перегляд адміністрування ресурсних податків з метою приведення у відповідність, мається на увазі в сторону збільшення бази, ставок цих податків, що забезпечить як ефективність податкової системи, так і справедливість оподаткування.

Негативний вплив на вітчизняну податкову систему, ефективність її функціонування має тіньова економіка рівень якої в 2018 р. за оцінкою Міністерства економічного розвитку склав 30 % від обсягу ВВП [11]. Дослідження рівня тіньової економіки України проводиться різними інституціями і науковцями. Зокрема, у 2019 р. Київським міжнародним інститутом соціології в рамках проекту SHADOW, було проведене дослідження, яке фінансувалося Європейською Комісією за програмою HORIZON 2020, було визначено, що рівень тіньової економіки у 2018 р. дорівнює 47,2 % від обсягу ВВП, а у 2017 р. значення було менше — 46,8 % [12].

Проведений аналіз рівня тіньової економіки (табл. 3) свідчить, що за 2013–2018 рр. має тенденцію до зменшення.

Табл. 3. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)

Роки	Рівень тіньової економіки, % до обсягу офіційного ВВП	Зміна обсягу реального ВВП України, % до відповідного періоду попереднього року
2013	38,0	0
2014	43,0	-6,6
2015	40,0	-9,8
2016	35,0	2,4
2017	32,0	2,5
2018	31,0	3,4
2019	28,0	3,2

Джерело: розрахунки Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

В динаміці рівень тіньової економіки щодо обсягу офіційного ВВП має стійку тенденцію до зменшення, зокрема в 2019 порівняно з 2013 р на 10,0 відсоткових пункти при одночасному зростанні реального ВВП в 2019 р. порівняно з 2018 р. на 3,2 відсоткових пункти.

Ефективність вітчизняної податкової системи великою мірою програє в результаті схем уникнення від сплати податків через офшори. Офшорна схема є наймасштабнішою схемою уникнення від сплати податків та тягне за собою значні втрати доходів бюджету. Ухилення від сплати ПДВ також є поширеною схемою мінімізації податкових надходжень, що негативно впливає на надходження коштів до бюджету, зменшуючи при цьому ефективність податкової системи в цілому.

Бюджет від схем, які застосовуються для уникнення від сплати втрачає жету в середньому 141 млрд. грн. щорічно (табл. 4).

Табл.4. Схеми ухилення від сплати податків, в цілому по Україні [13]

Схеми	Обіг (млрд. грн. на рік)	Втрати доходів бюджету (млрд. грн. на рік)
Офшорні схеми	260–320	50–65
Конвертаційні центри	40–50	12–15
«Скрутки»	50–60	10–12
«Сірий імпорт», контрабанда	80–230	25–70
Контрафакт	–	10
Виведення прибутку через псевдо підприємство фізичних осіб	15–16	до 2,5
ФОП замість найму	10	2,5–5
Заниження оборотів	18	1–1,5

Таким чином, наведені вище схеми свідчать про неефективність податкової системи, за якою може паралельно з офіційним сектором економіки може існувати тіньовий. З огляду на це, у законодавстві мають місце суттєві прогалини, за допомогою яких відбувається процес уникнення (ухилення) від сплати податків. Бюджет втрачає багато коштів, які могли б покращити економіку та сприяти розвитку нашої країни в цілому.

З метою мінімізації податкових ризиків, спрямованих на підвищення ефективності податкової системи на державному рівні розроблена протидія зловживанням з боку бізнесу податковим правилам. Зокрема, прийнятий пакет законів щодо реалізації BEPS та запроваджено FATCA і стандарт CRS. Продовжується робота з детінізації ринку підакцизної продукції, а саме видано: 2,7 тис ліцензій на виробництво та оптову торгівлю спиртом, алкоголем, тютюновими виробами та паливом; 11,2 тис ліцензій на здійснення операцій з паливом; оновлена система електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

Важливе значення надається ефективному використанню механізмів трансфертного ціноутворення — розроблено і затверджено алгоритм дій

органів ДПС з удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням [15]. З огляду на це податковий тягар на платників податків суттєво скорочується фіскальні органи менше часу витрачають на адміністрування податків і зборів.

Висновки. Проаналізувавши вищесказане, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день гостро постала проблема реформування податкової системи України з метою наповнення бюджетів всіх рівнів податками і зборами. Важливого значення має дотримання принципу справедливості при оподаткуванні. За сьогоднішніх реалій найбільшу частку податків сплачує кінцевий споживач при адмініструванні зокрема непрямих податків: податку на додану вартість та акцизного податку. Потребує перегляду база і ставки справляння ресурсних податків і платежів. Тіньовий сектор економіки займає чільне місце у структурі ВВП. Застосування схем мінімізації податків негативно впливає на національну економіку. З огляду на це, слід на державному рівні мінімізувати схеми щодо ухилення від сплати податків і зборів.

Література

1. FiscalCode (Abgabenordnung) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bundesfinanzministerium.de/Web/EN/Ministry/Laws/laws.html>
2. Круковська О.В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи. Мучаківський державний університет. 2016. № 2. С. 702–709.
3. Легкоступ І.І., Кацуба К.В. Податкові системи в умовах глобалізації: проблеми взаємодії та перспективи розвитку. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 14. С. 259–263.
4. Мельник В.М. Фискальна ефективність налога с доходов физических лиц в Украине: возможности роста. *Финансы Украины*. 2007. № 12. С. 38–41.
5. Бойко О. Я. Теоретичні підходи та методи формування сучасної податкової системи. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 3. С. 101–108.
6. Зельдіна О. Напрями модернізації податкової політики України. *Юридична Україна*. 2017. №1-2. С. 103–110.
7. Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін. Податкова система: Навчальний посібник. За ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
8. Doing Business 2020. Ukraine [Electronic resource]. Access mode: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf>.
9. Мірошник В.В. Податкова реформа в Україні в контексті євроінтеграції. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/62.pdf.
10. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/>

11. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
12. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1>.
13. Дубровський В. Рейтинг схем ухилення від податків: на чому український бюджет «втрачає» найбільше. Режим доступу: <https://voxukraine.org>
14. Мала податкова реформа та ще 13 рекомендацій Уряду від Комітету ВРУ (результати засідання) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://news.dtki.ua/state/other/60842>.
15. Міністерство фінансів: результати 2019 р. та плани на 2020 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/storage/files/ZVIT.pdf>.

References

1. FiscalCode (Abgabenordnung). URL: <http://www.bundesfinanzministerium.de/Web/EN/Ministry/Laws/laws.html>
2. Krukovska, O.V. (2016). Key changes in reforming the tax system of Ukraine: realities and prospects. Mukachevo State University, no. 2, pp. 702–709 (in Ukrainian).
3. Lehkostup, I.I., Katsuba, K.V. (2014). Tax systems in the context of globalization: problems of interaction and prospects for development. *Biznes-Inform*, no. 14, pp. 259–263 (in Ukrainian).
4. Melnyk, V.M. (2007). Fiscal efficiency of personal income tax in Ukraine: growth opportunities. *Finance of Ukraine*, no. 12, pp. 38–41 (in Ukrainian).
5. Boiko, O. (2017). Theoretical approaches and methods of forming a modern tax system. *Theory and practice of public administration*, no. 3, pp. 101–108. (in Ukrainian).
6. Zeldina, O. (2017). Directions of modernization of tax policy of Ukraine. *Legal Ukraine*, no. 1–2, pp. 103–110 (in Ukrainian).
7. Baranova V., Dubovyk O., Khomutenko V. et al (2014) Tax system: Navchalnyi posibnyk. Za red. V. H. Baranovoi. – Odesa: VMV, 344 (in Ukrainian) .
8. Doing Business (2020) Ukraine [Electronic resource]. Accessmode: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (in Ukrainian).
9. Miroshnyk, V.V. (2010). Tax reform in Ukraine in the context of European integration. *Scientific works of KNTU. Economic sciences*. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/62.pdf (in Ukrainian).
10. Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://minfin.com.ua/ua/> (in Ukrainian).
11. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (in Ukrainian).

12. Shadow economy in Ukraine. The results of the study in 2019. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1> (in Ukrainian).

13. Dubrovskiy, V. Rating of tax evasion schemes: what the Ukrainian budget "loses" the most. URL: <https://voxukraine.org> (in Ukrainian).

14. Small tax reform and 13 more recommendations of the Government from the Verkhovna Rada Committee (results of the sitting). URL: <https://news.dtkr.ua/state/other/60842> (in Ukrainian).

15. Ministry of Finance: results of 2019 and plans for 2020. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/ZVIT.pdf> (in Ukrainian).

Аннотация

Бечко П.К., Бечко В. П., Лыса Н.В., Шумило Т. В.

Эффективность налоговой системы и направления совершенствования

Рыночные условия, углубление процессов европейской интеграции существенно повлияли на функционирование национальной экономики и действующую налоговую систему. Основным источником государственных доходов являются налоги, которые формируют бюджеты всех уровней. В то же время многочисленные реформы налоговой системы неэффективны из-за несовершенного налогового законодательства и неэффективных механизмов администрирования налогов и сборов. хозяйственные объекты всех организационно-правовых форм народного хозяйства.

В течение последних десятилетий наблюдается повышенный интерес ученых по решению проблем построения отечественной эффективной модели налоговой системы. Прежде всего, это обусловлено тем, что развитие налоговой системы обеспечивает стратегическую направленность развития страны, способствует действенности инновационно-инвестиционной модели экономического роста национальной экономики. Социально-экономические преобразования, которые проводятся в современных условиях в Украине, определяют необходимость формирования эффективной налоговой системы как одной из важных предпосылок улучшения экономической ситуации в стране, поскольку налоги используются государством не только для осуществления фискальных целей, но и служат основным рычагом развития экономики.

Цель исследования — осветить актуальные проблемы и направления совершенствования налоговой системы Украины с точки зрения ее эффективности, способной обеспечить справедливое налогообложение.

Важное значение придается эффективному использованию механизмов трансфертного ценообразования — разработан и утвержден алгоритм действий органов ГНС по совершенствованию контроля за трансфертным ценообразованием. Учитывая это налоговое бремя на налогоплательщиков существенно сокращается фискальные органы меньше времени тратят на администрирование налогов и сборов.

Анализируя вышесказанное, можно сделать вывод, что сегодня стоит проблема реформирования налоговой системы Украины с целью наполнения бюджетов всех уровней налогами и сборами. Важно соблюдать принцип справедливости в налогообложении. В сегодняшних реалиях наибольшая доля налогов уплачивается конечным потребителем при администрировании косвенных налогов, в частности: налога на добавленную стоимость и акциза. Требуется обзор базы и ставок сбора налогов и платежей за ресурсы. В структуре ВВП заметное место занимает теневой сектор экономики. Применение схем минимизации налогов отрицательно сказывается на экономике страны. В связи с этим на государственном уровне следует минимизировать схемы уклонения от уплаты налогов.

Ключевые слова: *налоговая система, налоговые льготы, налоговые поступления, теневая экономика.*

Annotation

Bechko P. K., Bechko V.P., Lysa N. V., Shumylo T. V.

The efficiency of the tax system and areas for improvement

Market conditions, deepening of European integration processes have significantly affected the functioning of the national economy and the current tax system. The main source of state revenue are taxes, which form the budgets of all levels. At the same time, the numerous reforms of the tax system are ineffective due to imperfect tax legislation and inefficient mechanisms of administration of taxes and fees. economic objects of all organizational and legal forms of the national economy.

In recent decades, there has been an increased interest of scientists in solving problems of building a domestic effective model of the tax system. First of all, this is due to the fact that the development of the tax system provides a strategic direction of development of the country, contributes to the effectiveness of innovation and investment model of economic growth of the national economy. one of the important prerequisites for improving the economic situation in the country, as taxes are used by the state not only for fiscal purposes, but also serve as the main lever of economic development.

The purpose of the study is to highlight current issues and areas of improvement of the tax system of Ukraine in terms of its effectiveness, able to ensure fair taxation.

Important importance is attached to the effective use of transfer pricing mechanisms — an algorithm of actions of the State Tax Service to improve control over transfer pricing has been developed and approved. Given this, the tax burden on taxpayers is significantly reduced by fiscal authorities spending less time on the administration of taxes and fees.

Analyzing the above, we can conclude that today the problem of reforming the tax system of Ukraine in order to fill the budgets of all levels with taxes and fees. Adherence to the principle of fairness in taxation is important. In today's reality, the largest share of taxes is paid by the final consumer in the administration of indirect

taxes in particular: value added tax and excise tax. Requires a review of the base and rates of collection of resource taxes and payments. The shadow sector of the economy occupies a prominent place in the structure of GDP. The application of tax minimization schemes has a negative impact on the national economy. In view of this, tax evasion schemes should be minimized at the state level.

Key words: *tax system, tax benefits, tax revenues, shadow economy.*

УДК 631.164.23:[634:005.52]

DOI 10.31395/2415-8240-2020-97-2-298-307

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

М. І. ДЯЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук

Л. В. ДЛУГОБОРСЬКА, викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті викладено економічне обґрунтування розвитку садівництва та застосування інтенсивних технологій виробництва плодів, методичні підходи щодо інноваційно-інвестиційного ведення садівництва через залучення коштів іноземних інвесторів. Проведено аналіз динаміки залучення капітальних інвестицій в регіональну економіку. Визначено основні складові інвестиційного забезпечення галузі садівництва, що здійснюється за рахунок власних нагромаджень, державних асигнувань, видатків місцевих бюджетів, коштів позабюджетних фондів, коштів іноземних інвесторів тощо.

Ключові слова: *капітальні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, іноземні інвестиції, місцеві бюджети.*

У зв'язку з високою конкуренцією на світовому ринку українським садівникам наразі необхідно розробити і обґрунтувати інноваційні технології виробництва конкурентоспроможної продукції, які забезпечили б швидку окупність затрат, високу продуктивність праці, низьку собівартість продукції та, відповідно, високоефективний розвиток перспективної галузі.

Одним з основних стимулюючих компонентів вітчизняного промислового виробництва є всебічна підтримка держави в межах заходів, затверджених СОТ, а також удосконалення системи економіко-правового забезпечення галузі, узгодження її з міжнародними стандартами, активізація інвестиційної політики за рахунок розширення доступу виробників плодово-ягідної продукції до кредитних коштів на пільгових умовах.

Зараз Україна посідає п'яте місце в Європі за рівнем виробництва плодоовочевої продукції та є одинадцятою з 45 країн Європи за органічним землеробством.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Збірник наукових праць УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА

Засновано в 1926 році

Випуск 97

Частина 2
Економічні науки

Повні тексти статей, у форматі pdf доступні на сайтах:

<http://journal.udau.edu.ua/ua/index.html>

<https://journals.indexcopernicus.com/>

Google scholar

Підписано до друку 2020 р.

Формат 60 × 84 1/16.

Папір офсетний. Умов.-друк. арк.

Наклад 300 прим.

Замовлення №

Надруковано: Редакційно-видавничий відділ
Уманського національного університету садівництва
Свідоцтво ДК № 2499 від 18.05.2006 р.
вул. Інститутська 1, м. Умань, Черкаська обл., 20305